

Milivoj Beader, glumac filma "Pismo ćaći" nagrađenog pulskom Zlatnom arenom

Dok očevi pišu, majke su tužne i usamljene

Moja ekipa dolje i dalje nesmiljeno pije kao i moj otac i njegovo društvo. Jednako izbjavaju iz kuće poput njega. Ne vidim da ih je baš puno briga što njihove supruge ili djevojke misle o tome. Takvo stanje je postavljeno kao normalno, ali kad dođem dolje vidim koliko su žene usamljene i tužne. Nije mi jasno zašto i dalje to podnose

Razgovarao: **Dragan Grozdanić**
 Foto: **Davor Konjkušić**

Film "Pismo ćaći" redatelja **Damira Čučića** koji je na netom završenom 59. Festivalu igranog filma u Puli osvojio ukupno četiri Zlatne Arene, uključujući i onu za najbolji film - nastao je na temelju monodrame glumca **Milivoja Beadera**. Film na potresno emocionalan i uvjerljiv način prenosi konfliktnu priču u odnosu između oca i sina, smještenu u patrijarhalnu sredinu Dalmatinske zagore. Beader, inače član Zagrebačkog kazališta mladih otkriva da je cijeli film nastao na improvizacijama, bez scenarija, te iako su ga organizatori bezrazložno dočekali kao totalnog autsajdera, na kraju je postao festivalska senzacija.

S tom "glumčinom", kako ga je svojedobno nazvao pisac Damir Karakaš, alternativcem i performerom po potrebi, porazgovarali smo o njegovom dubljem odnosu s danas pokojnim ocem, stanju u hrvatskom filmu te njegovom ratnom putu o kojemu Beader za "Novosti" uz mali ekskluzivitet progovara bez dlake na jeziku.

"Riječ je o arhetipskoj priči ispričanoj na jedan moderan, lud i suvremen način" kaže Beader koji uspjehu filma pripisuje i njegovu igrano-dokumentarno-eksperimentalnu formu pa nam otkriva još zanimljivih detalja prilikom prijema filma na festival.

Osvojili ste nagradu praktično došavši niotkuda?

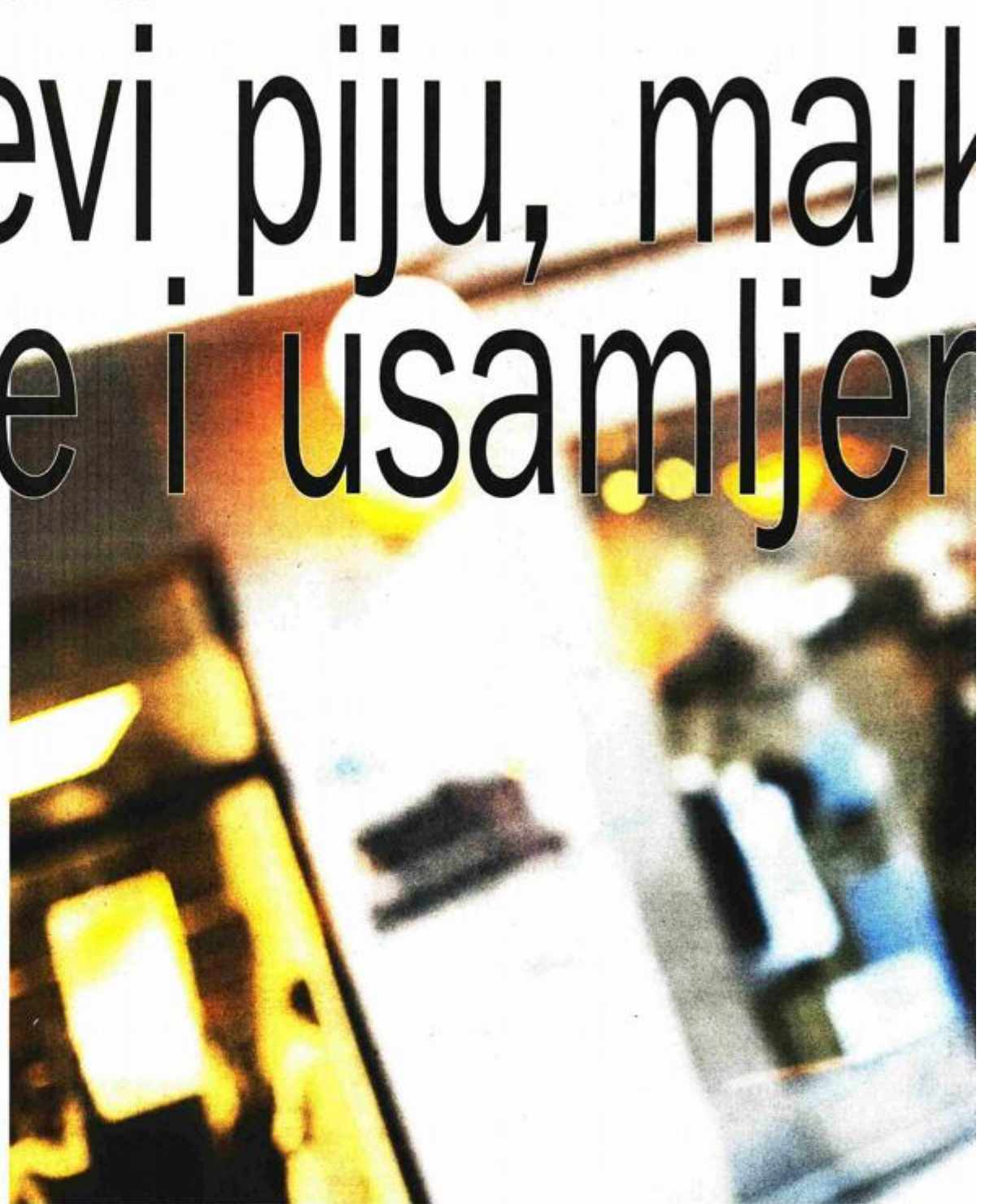
- Zasluge idu i Damiru Čučiću koji je entuzijast poput nekad **Vlade Kristla**. Tako da se, iako je Čučić već dobivao nagrade u inozemstvu, od nas nije očekivalo ništa posebno i mislim da je s

nama organizator išao "popuniti" Pulu, što se vidjelo po tome da mi jedini nismo imali plakate ispred Arene i da smo jedini prikazani u Art kinu Valli dok su drugi filmovi prikazani u Areni. Mislim da to nije u redu i da se na koncu razbilo o glavu organizatorima jer se nakon projekcije jako velik broj ljudi razbjesnio smatrajući da smo diskriminirani. Također, po tko zna koji put se pokazalo da nije sve u novcu i da ima nešto u strasti, ludilu, predanosti i talentu jer smo film s budžetom od 140 tisuća kuna, snimali četiri i pol godine - kaže Beader.

Šporke riječi

Odnos između očeva i sinova lajtmotiv je bezbrojnih dramskih tekstova i književnosti uopće. Takvim dijadama književni obol su, da spomenemo samo neke, dali Turgenjev, Kafka, Kiš, Kovač, Kamov, u novije vrijeme Petković, Jergović, Karakaš, a Labrović se tom propitkivanju priključio kao performer... Kako je došlo do toga da otac postane i dio vašeg umjetničkog izražaja?

Tema oca kao umjetničke obrade prisutna je još od starih Grka, samo što je kod svakoga priča drugačija. U literaturi je ona drugačije ispričana, sinovi i očevi se razlikuju, pogotovo u podneblju otkuda potječem. U Dalmatinskoj zagori je pater familias jako izražen kao i pobuna sina protiv njegova autoriteta. Danas se puno toga promijenilo, emancipacija je i u provinciji dovela do nekih promjena. Ipak moja ekipa dolje i dalje nesmiljeno pije kao i moj otac i njegovo društvo. Jednako izbjavaju iz kuće poput njega. Ne vidim da ih je baš puno briga što njihove supruge ili djevojke misle o tome. Takvo sta-

Drugi su domoljublje bogato naplatili, a mi smo psi rata i djeca sirotinje ratovali - Milivoj Beader

nje je postavljeno kao normalno, ali kad dođem dolje vidim koliko su žene usamljene i tužne. Nije mi jasno zašto i dalje to podnose. Naše društvo je još uvijek muško i konzervativno unatoč nekoliko žena u Saboru i nekolicine njih na čelnim mjestima pojedinih firmi. Film je isprva bio zamišljen tako da se ja nalazim u podrumu neke kuće, vani je nekakva elementarna nepogoda i možda više nikad neću izaći živ odatle. Tako se formom video pisma obraćam

svojim najbližima. Od jutra do mraka obraćao sam se rodbini i prijateljima i onda smo u jednom trenutku došli do moga oca. Iz mene je tada nešto poput vulkana izašlo i onda mi je Čučić rekao da bi on nastavio samo s ćaćom.

Vaš filmski odnos je pun "š-porkih riječi", prijekornih i uznemirujućih pogleda, iz čega frcaju iskre koje prijete mentalnom krešendu. Da li je

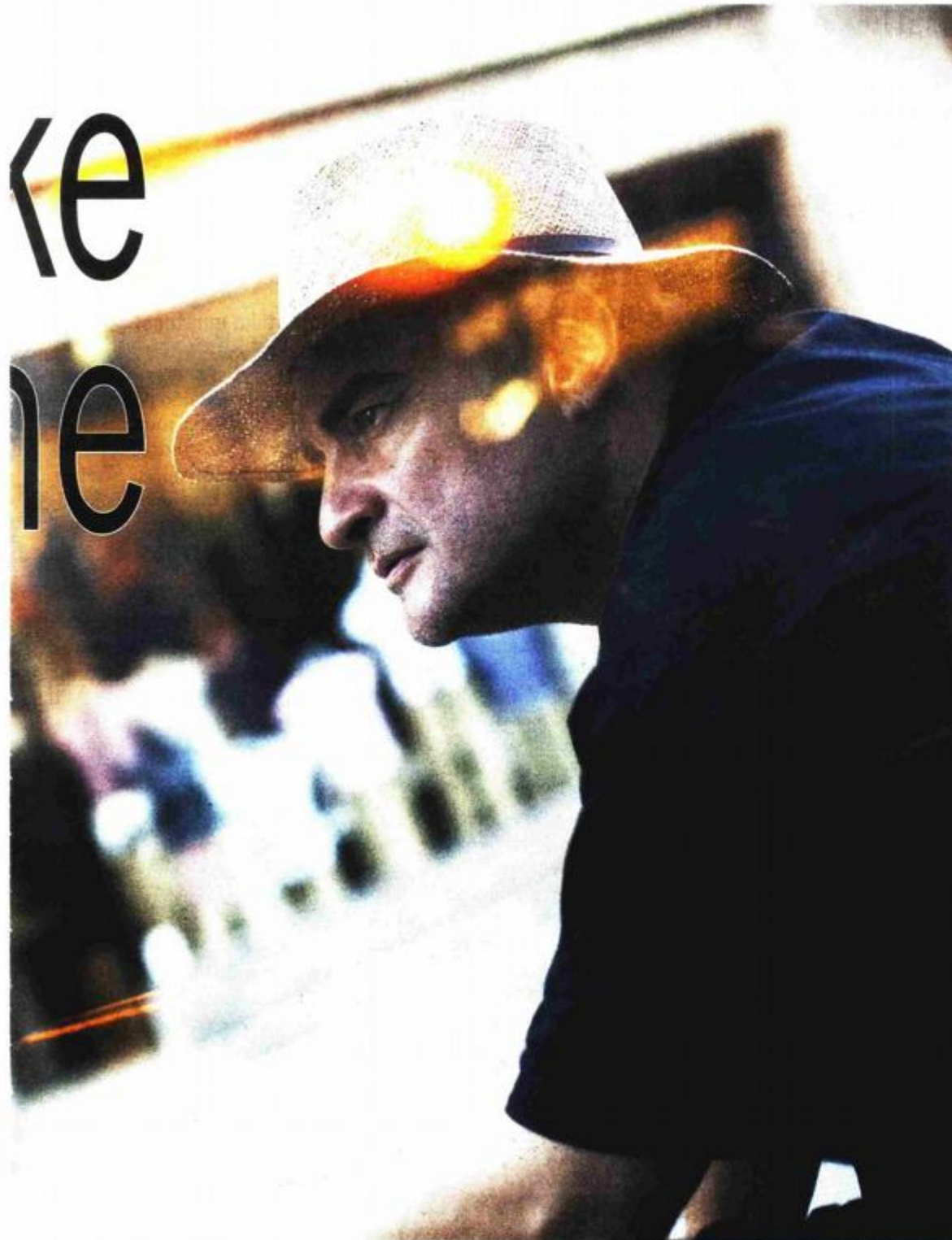
istina da ste, dok ste snimali scene s Matom Gulinom, vašim filmskim ocem, u jednom trenutku snoviđenja gotovo doživjeli de ja vu pomislivši da ste opet s vašim pravim ocem Jovom?

Kao glumac sam takav da svoj život stavljam u svoje uloge. Točno je da mi se na scenama snimanja gotovo pričinjalo da se preko puta mene nalazi moj stvarni otac. Dok smo radili te improvizacije ja sam porazbijao sve što je bilo na stolu i Mate je tada rekao da mu je dosta teško jer privatno nije takav kao što je bio moj otac. Mi smo imali vrlo zapetljan i kompliciran odnos iako smo se voljeli na način koji se nikad nije ispoljavao. Da, bilo je nekad i strašnih situacija između nas dvojice, domalo pred tuču. Dolazilo je do toga da su letjele čaše sa stola, posude i vrčevi, bilo je i situacija da sam udario u vrata od dnevne sobe. Možda sam trebao biti pametniji i drugačije reagirati. Mi smo imali korektan odnos preko telefona, ali kada bi se našli uživo ta idila ne bi trajala ni pola dana, pogotovo otkad mi je majka preminula, a tada sam imao tek 19 godina. Na snimanju filma u momentu kad mu se obraćam preko video kamere, iz mene su provalile mnoge stvari iz

Schmidt i Radić su danas glavne face

Politika koju dijelom još vučemo iz devedesetih ušla je u sve pore društva pa tako i u film koji je tih godina jako nisko pao. Kako film vidiš tih godina i danas?

O: Politika je 90-ih ušla u teatar i zna se da su mnogi glumci od HDZ-a dobili stanove, dakle morali su se svrstati na tu stranu. Takvi su morali recitirati na Tuđmanovom rođendanu u HNK-u. Ne znam kakva je Akademija danas, ali kao što čujem sve manje je umjetnička, a sve više birokratska i kao neka kasarna JNA ili tvornica konzervi, što jedna umjetnička ustanova nikako ne bi trebala biti. Svi znamo da je **Tonči Vrdoljak** uništio Hrvatsku televiziju i da je time uništen Dramski program i da odonda na HTV-u prevladavaju saponice. Nekad smo imali velike dramske serije, velike TV-filmove, ali su na čelna mjesta stavljeni režimski ljudi koji su upropastili film. Pogotovo 90-ih kada smo imali promidžbene hadezevske filmove. Sada je **Branko Schmidt** najveći kroničar hrvatskoga društva. On i **Tomislav Radić** su uništili dramski program HTV-a, a danas su glavne face našeg filma. Danas najviše vjere imam u one koji su na neki način diskriminirani od akademske zajednice. Primjerice samo zato jer je šest puta pao na prijemnom za režiju, Damir Čučić danas ne može dobiti scenarij za dugi film.

djetinjstva tako da sam kroz snimanje proživio neku katarzu. Nakon svega izrečenog u kameru, kao da sam oca počeo shvaćati drugačije i razumjeti neke njegove greške. On je umro prije godinu i pol. Mi smo zadnje tri godine njegova života čak imali jedan odnos koji je bio u redu, ne onakav kakav sam htio, više prijateljski - jer opet on je ostao bez životne energije, a ja sam prestao reagirati na njegove provokacije.

Nisam mu valjao

O kakvim je provokacijama riječ i što ocu najviše zamjerate, drugim riječima što biste izdvojili kao poruku filma?

Poruka je ta da me otac cijeli svoj život nije priznavao. Kada sam kao mali trenirao nogomet govorio je da ne valjam, potom sam igrao košarku u kojoj sam doista bio odličan no također nisam valjao, emocionalno mi je spočitavao da ne valjam ni u odnosima s majkom i sestrom, pa da ću postati peder kad narastem i da nikad neću biti frajer i pokeraš poput njega. Kada sam poželio upisati glumu gotovo je fizički napao mog profesora iz hrvatskog jezika, poručivši mu da njegov sin "neće biti glumac već ekonomista". Godinama, kad sam padao na prijemnima za glumu

govorio je da padam jer "nisam za to", a onda kad sam se upisao kazao je "znao sam da ćeš biti glumac". Onda je pričao da sam "nikakav glumac". Iako mi se nikad nije petljao u izbor djevojaka, govorio je da nikad ništa od mene po tom pitanju, da će me "sve one ostaviti". Jedan njegov prijatelj mi je lani kazao kako je otac stalno pričao o meni i da ću se vratiti kući. On je prema vani bio u redu prema drugima, bio je omiljeni lik, ali najgori je bio prema vlastitoj obitelji. Iznenadim se kad i dan danas primijetim neke njegove osobine kod sebe i oduvijek radim na tome da toga bude što manje. Kad sada razmišljam o tome čini mi se da je život jači od svega: on je otišao, a meni se dijete rađa u trenutku kada film izlazi. Također, mislim da sam ipak dobar otac svojoj kćeri iz prvog braka.

Postoje li kakve lijepe stvari kojih se sjećate iz vašeg odnosa?

Žao mi je što toga nema u filmu, ispada da su postojale samo ružne stvari. Da, vodio me na utakmice Hajduka. Bilo je rijetkih Novih godina kad je bio s nama kod kuće, valjda nije kockao na taj dan. Onda bi se mi iznenadili da je kod kuće i onda je kuhao...ma bio je komplek-

san ludak. Isto kao i njegov poker: s jedne strane sam ga mrzio zato što ga nije bilo kući i zato što je mislio da novcem koji bi nosio kući može kupiti ljubav; s druge strane kad bi mi netko rekao da mi je stari najbolji pokeraš bio sam ponosan na njega. Bio je samoljubiv, puno stvari koje su mene zanimalo, njega nisu. Mislim da se na kraju ponosio s mojim zanimanjem, ali mi to nikad nije htio priznati. Imao je dosta težak život zadnjih petnaestak godina. Otišao je iz Drniša 1991. kad je grad pao. Postoji gomila drniških pravoslavaca koji su tako otišli i pet godina je kao prognanik boravio u hotelu Medena u Trogiru. Nakon Oluje vratio se u Drniš.

Radijska presuda

Vi se također, 1991., kao dragovoljac i budući glumac prijavljujete u vojsku? Kako je došlo do toga i koliko vas je rat u tih nepunih godinu dana koliko ste bili u vojsci, promijenio?

Dijete sam iz miješanog braka, rođen i odgojen u Drnišu. Onda je u njega došao **Ratko Mlađić** i rekao da je to "stoljetni srpski grad i da će tu ptice ponovno pjevati srpski", ali mislim to nije stoljetni srpski već hrvatski grad

Tajno pjesme da ne ispadnem "peder u gradu"

Nekad ste pisali poeziju, okušavali se u prozi?

Kad sam imao 14 godina na zidnom sobnom sam napisao Pupač-ičev naslov pjesme: "Moj križ svejedno gori", što je otac prebrisao. Nisam ja smio reći da pišem poeziju, odmah bi bio "peder u gradu", pa smo to krili sestra i ja koja je također pisala. U Zagrebu sam godinama išao na "Jutra poezije" i sjećam se pjesnika **Josipa Severa** s čijom sam pjesmom "Borealni konj" položio prijemni ispit na glumi. Stalno sam nešto započinjao i ništa dovršavao, sve je ostajalo na papirima. Moji najbliži prijatelji su pisci i znam da to iziskuje svakodnevni rad na sebi, za što ja zbog glumačkih projekata nemam ni vremena. Gluma je moja strast i poziv, a ako se nešto usput dogodi, dobro.

Prije koju godinu ponovili ste performans Toma Gotovca, "Zagrebe, volim te"?

Za remake tog performansa odabrao me osobno Gotovac gledajući me u dvije predstave. Tu sam mu se svidio, a presudila je fizička sličnost te ista kov plemenitog divljaka, jer je i njegov otac podrijetlom iz Drniša. Tek kada sam hodao gol shvatio sam koliko je taj rad težak i velik. Gotovac je bio neshvaćeni genije.

jer je u njemu bilo možda 15 posto Srba. S druge strane cijela moja obitelj je bila izmiješana i kad je rat počeo, otac i stric su odlučili otići i nisu bili jedini. Ja sam se u vojsku prijavio s nekim mojim prijateljima iz djetinjstva, odabrao sam tu stranu, iako dalo bi se pričati o Oluji i stvarima koje su se događale. Nije mene nitko zaveo, ni nagovorio da se prijavim u vojsku. Od moje ekipe u četi nitko nema postratni sindrom jer nisam radili nikakve gluposti: pljačkali, silovali ili ubijali starce. Najveći problem je što pojedinci koji su to radili nisu procesuirani, pa je ljaga spala na sve nas koji smo bili u ratu. Što se mene tiče 1991. je bila poput 1941. Rat me puno promijenio: prije svega puno rastužio, i da po prirodi nisam optimist s vjerom u život tko zna što bi bilo sa mnom. Kad vidim sve što se dogodilo nakon i u toku rata, najradije bih se danas osobno obračunao s onima koji su ovu zemlju uza sva druga sranja temeljito opljačkali. Oni su svoja domoljublja bogato naplatili, a mi smo psi rata i djeca sirotinje ratovali. Svi smo na kraju bili izmanipulirani: znalo se i tko je bio Tuđman još 91-e i kasnije: da nije umro završio bi u Haagu. Pa i sinovi onog pravoslavnog popa branili su Vukovar, zašto su oni ostali braniti Vukovar, zašto nisu otišli, moji su 400 godina tu, ja sam Dalmatinac i hajdukovac, ne mogu biti zvezdaš iako je i takvih bilo u mome gradu. Teško mi je o tome pričati jer moga oca i strica je **Jovan Rašković** vrbovao, tražili su da se priključe srpskoj vojsci pa mu je stric poručio da im to neće na dobro završiti. Kada se moj otac poslije Oluje vratio u kuću na zidu je našao natpis: "j...ćemo vam mater ustašku". I samo zato što je otišao u progonstvo od strane srpskog življa u Drnišu je zauvijek diskvalificiran. Zašto on nije mogao odabrati? Zašto je on manji Srbin ako je bio otišao? S druge strane možeš misliti kako mu je bilo kad sam ja iz Pakovog sela pucao na Beadere koji su tamo ostali. I oni po meni. Stric i otac su onda, preko Radio Knina "osuđeni na doživotnu robiju", a ja na "smrtnu kaznu vješanjem". Meni je važno da sam iz toga izašao čistog obraza, a ovi pijani domobranci koji su kasnije radili sranja tre-

bali su biti u zatvoru. Ipak Tuđmanova politika je to podržavala. Pa nisam ja mogao utjecati na njega, zato smo se i skinuli iz vojske. Ne podnosim nacionalizam, uskost i šuplje glave i možda zato dosad ovakve stvari nikad nisam pričao.

Moji prijemni

Onda ste konačno upisali Akademiju, iz jedanaestog pokušaja?

Godinama prije stalno su me za Akademiju pripremali glumci: **Šovagović, Šerbedžija, Vlasta Knezović**...pa sam valjda bio previše spreman, što ne vole u komisiji. Jedan profesor je svojedobno rekao da što ja radim u gardi kad mi se otac zove Jovo? Bilo je nekih ružnih stvari, ne želim ih se ni sjetiti, a glupo mi je i pričati jer neki ljudi više nisu među živima. Bio sam toliko rastrojen kad sam se vratio iz rata, da sam odlučio kako me nitko neće spremati za Akademiju. Spremio sam dijalog iz Braće Karamazovih, Ujevića, Baudelairea i pjesmu **Josipa Severa** i presudilo je to da dva člana žirija koji su me stalno rušili te godine nisu bili u komisiji, već dvojica novih koji su mi dali glasove za upis. Apсурдно je bilo to da se to dogodilo mjesec dana prije moga 28. Rođendana. Da su me te godine rušili ne bih zbog dobne granice imao više prava izaći na prijemni. Te godine sam imao plan da ću ako me ne prime otići u London konobariti i tamo upisati glumu. Redatelj **Paolo Magelli** mi je svojedobno predložio da napravim monodramu "Moji prijemni ispiti".

Za kraj, koliko vam znači Zlatna arena koju je film dobio?

Veliki francuski redatelj **Jean Luc Godard** jednom je kazao da su nagrade kao hemeroidi i da ih na kraju dobije svaka guzica. Ipak kada bi mogao birati Zlatnu Arenu, drago mi je da je ona došla upravo za ovaj film. Iako, važnija mi je dobra percepcija filma kod publike kao i to da mi se nakon svega otvori novi posao. Ako ne, radit ću filmove s alternativcima kao i dosad, jer ja sam drniški ovan, neuništiv sam i nikad ne odustajem.